

LA RELACIÓ CATALUNYA – ESPANYA.
UNA REFORMA ESTRUCTURAL NECESSÀRIA

Andreu Mas-Colell¹

D'antuvi, la meva intenció per a la jornada d'avui era preparar una ponència sobre el tema que ens convoca: les reformes estructurals pendents. Però és un tema difícil: ja ha estat molt tractat i hi ha molt d'acord, almenys entre economistes, entorn dels punts fonamentals. A fi de propiciar la reflexió que l'assumpte demanava vaig acceptar, doncs, una invitació d'un vell amic i ens vàrem recloure en un College de Cambridge, l'ordinador, uns quants llibres i jo. Tot pensant en com arrencar em distreia seguint en el *Financial Times* les discussions dels britànics sobre l'assumpte de la seva incorporació a la Unió Monetària. Em va copsar la següent frase de Blair: *A succesful single currency would be good for the EU, but our own position will be judged on a hard headed assesment of the economic benefits*. Aquí el que vull fer-vos notar és el 'our', el 'nostre'. El punt de vista del judici és el britànic. És, podeu veure, perfectament natural a la Gran Bretanya encetar una discussió important des del punt de vista de l'interès nacional. I això, la natura del fòrum a qui m'adreço, i també la personalitat i trajectòria del meu presentador, em varen donar, a la fi, la idea directora de la ponència que procedeix a desenvolupar. Perquè, en paraules del poeta Josep M. López-Picó:

1. Andreu Mas-Colell és professor d'economia de la Universitat Pompeu Fabra.

“el verb se'm torna deslligat de noses
com més el pensament es fa cenyit.”

Al llarg de les properes línies el meu marc de referència no serà tant el de l'economia com el de l'economia política i el meu tema serà el dels efectes i les implicacions, en la relació Catalunya-Espanya, de les transformacions econòmiques i polítiques, o de la seva manca, a l'entorn europeu i espanyol. El punt de vista serà el dels interessos catalans. Això ho voldria fer amb naturalitat, com ho fan els britànics. Els catalans patim d'una curiosa falsa consciència, que jo mateix estic manifestant en aquest precís moment: sovint ens fa angúnia ser explícits en l'adopció d'aquest punt de vista. Com ja he esmentat no ho són pas de tímids, en això, els britànics, i Catalunya, com a comunitat social, política i cultural té arrels tan antigues com les angleses. No hi ha raó, doncs, per ser tímids. D'altra banda, si no ho som quan analitzem el que convé a altres àmbits en els quals ens inserim, com l'espanyol o l'europeu, per què ho hem de ser quan es tracta de l'àmbit català? Finalment, una advertència: parlar d'interessos catalans no vol dir que tots els catalans tinguem innatament els mateixos interessos, significa només que molts dels *shocks*, de les pertorbacions de l'entorn econòmic ens afecten de manera similar i creen, per tant, correlacions amples d'interessos on, a priori, podrien no ser-hi.

EL MARC EUROPEU: CAP A UN FEDERALISME REGIONALITZAT IMPERFECTE

L'horitzó de futur de Catalunya es troba en el gran espai econòmic. Serà bo, doncs, començar per dibuixar un mapa de situació en aquest context.

Prenguem la Unió Monetària com a cosa feta. La pregunta següent és: fins on avançarà el sistema politicoeconòmic europeu? Una possibilitat seria que s'orientés a una

culminació cap al que en podríem dir un sistema federal d'estil americà. Aquest es caracteritzaria per:

- a) un centre amb poder regulador i fiscal notable,
- b) un sistema formal o informal de transferències interregionals compensatòries (em refereixo, és clar, a regions dins de la unitat 'Europa'),
- c) regions harmonitzades fiscalment.

Notem, i això té una certa importància, que la darrera característica, l'harmonització fiscal, se segueix de les altres. Un model que tractés de fer compatibles la diversitat i l'autonomia fiscal a nivell regional i el funcionament actiu d'un principi de transferències interregionals seria internament incoherent i més aviat inestable: les regions competrien entre si rebaixant pressió fiscal i confiant que ja els arribarien els recursos perduts per la via de transferències compensatòries.

Tot i que la lògica de la Unió Monetària empeny en aquesta direcció de federalisme americà i, afegiré, tot i que a mi em semblava que això de la Unió Monetària era molt difícil que arribés a bon port, i clarament sembla que em vaig equivocar, m'atreveixo a expressar la creença que el model que s'estabilitzarà a Europa no serà el d'aquest federalisme. Crec que Europa és massa diversa per a aquest model i que seran moltes les raons ideològiques i pràctiques que conspiraran a favor d'un model que en podríem dir de federalisme regionalitzat i que, en contrast amb el model a l'americana, podríem caracteritzar per:

- a) un centre amb poder regulador limitat i fiscalment minso,
- b) presència escassa de mecanismes de transferències interregionals,
- c) una tendència poc pronunciada a l'harmonització fiscal.

Permeteu-me que, sense ser sistemàtic, apunti algunes de les raons, d'ordre molt divers, que, a parer meu, seran importants a l'hora d'una cristal·lització en clau petita de l'Estat europeu.

1. Una primera raó seria ideològica i reposaria en el liberalisme clàssic: es preferiria, per principi, un Estat mínim i no es creuria, en general, en la bondat de la regulació pública. Seria, per entendre'ns i simplificant, la postura britànica. És aquesta una fonamentació del desig d'una Brussel·les modesta que té arrels filosòfiques profundes, avui en dia massa sovint menys tingudes, però que amb seguretat tindran una influència important, encara que no dominant, en la configuració d'Europa.
2. Una segona raó de caire també ideològic és l'anomenat principi de subsidiarietat. Aquest no es pronuncia tant sobre la dimensió de l'Estat com sobre a quin nivell s'han d'exercir els seus poders. Ens diu que el poder no s'ha d'exercir des d'un nivell superior a l'estrictament necessari. És un principi que ens ressona bé i sóc el primer a confessar que l'he invocat amb freqüència. Les decisions preses localment es poden prendre amb una sensibilitat més gran i amb una participació més intensa de les comunitats d'afectats. Ara bé, convé també tenir en compte que el principi de subsidiarietat no té l'abast filosòfic ni la coherència intel·lectual de l'argument liberal i no crec que, a la fi, sigui un motor decisiu per a l'organització economicopolítica d'Europa. Intentar una formulació de gran amplària d'aquest principi topa amb dificultats importants. Una de ben evident ha estat assenyalada moltes vegades: les decisions d'àmbit local són més sensibles als interessos dels afectats. Però, per desgràcia, això és veritat tant pel que fa als bons interessos com pel que fa als mals interessos, i no és sempre ve-

ritat, ni de bon tros, que els primers estiguin més ben organitzats que els segons. Així, i per posar un exemple nostre, una aplicació del principi de subsidiarietat que permetés el formigó a la badia de Port Lligat hauria de fer-nos molt cautelosos sobre les apel·lacions al principi.

Però no és aquesta l'única debilitat del principi. Una altra és que hi ha moltes decisions que no són inherentment locals, o, millor dit, que no ho haurien de ser si l'eficiència econòmica fos consideració primordial. Considereu un exemple: la distribució a nivell d'un Estat, o d'una comunitat d'Estats com la UE, de fons d'investigació. Les subvencions a la investigació no són, o no haurien de ser, subvencions d'ajut territorial. Són, o haurien de ser, fons invertits per a la producció intel·lectual, científica i tecnològica, i haurien d'anar, per tant, cap als projectes que repercuteixin de la manera més gran possible sobre la productivitat de l'aparell productiu o, si trobeu això una idea poc refinada, sobre el nivell general de benestar. Se segueix que si els ajuts a la investigació han d'anar als millors projectes, amb independència de la seva territorialització, és possible que hi hagi regions que s'especialitzin en investigació i a atraure recursos d'aquest tipus. I així és com ha de ser. El principi de subsidiarietat no s'aplica gaire bé en aquest camp. Pot conduir a repartir els recursos per criteris purament mecànics, la població per exemple, amb el resultat d'una assignació deficient i de mancances greus pel que fa als incentius, en no dependre l'assignació regional de l'esforç o la qualitat.

3. Hi ha també raons de caire més pràctic que faran molt difícil l'Estat federal a l'americana i que poden inclinar la balança cap a altres opcions. Parlem, per exemple, de pensions. Plantejar un Estat federal europeu a l'americana obligaria a encarar la possibilitat

d'un sistema de Seguretat Social unificat a nivell europeu, a una caixa única. Em sembla que no m'hauré d'entretenir gaire a tractar de persuadir-vos que aquesta caixa única a nivell europeu és extraordinàriament improbable. Les dificultats pràctiques i polítiques serien enormes. Sens dubte, subsistirán durant força temps els sistemes estatals. En un horitzó més llunyà també és possible que es vagin expandint i homogeneïtzant les possibilitats de complementació privada del sistema de pensions públic, en un procés que de forma molt lenta aniria substituint els sistemes públics estatals per sistemes privats. Fos com fos, aquest seria un procés que no incidiria en la formació d'un Estat europeu fiscalment extens sinó ans al contrari.

Repeteixo, doncs, que, per totes aquestes raons ideològiques i pràctiques, que, en el fons, són conseqüència del fet que Europa és molt variada, l'horitzó d'un federalisme regionalitzat és el més probable. Si es complís una condició crucial el federalisme regionalitzat ja ens aniria bé des del punt de vista dels interessos catalans, potser més que el federalisme a l'americana, que a Europa, com als EUA, tindria un tarannà inherentment uniformista. La condició, és clar, és que el nivell de regions que conformin Europa siguin les del nivell que correspon a les regions subestats, el de Catalunya, Escòcia, Llombardia, Andalusia o Baden-Württemberg. Malauradament, hi ha forces molt potents que van en contra d'aquesta evolució possible i que molt probablement privilegiaran una versió d'Europa on el nivell regional fort serà el dels Estats d'avui. Per una banda, i com ja he tractat de justificar, l'establiment d'autoritat fiscal i política en el centre no arribarà pas al punt de comportar l'aparició d'un mecanisme de transferències compensatòries interestatals a gran escala. D'altra banda, moltes decisions importants depenen del que passi al centre i per tant la necessitat de control democràtic portarà al manteniment del

pes polític dels Estats actuals. Aquests, al cap i a la fi, són democràtics i, si no hi ha una autèntica revolució en la influència del Parlament Europeu, és inevitable, fins i tot desitjable, que els Estats mantinguin el seu paper controlador.

En definitiva, és previsible un futur europeu amb un centre d'envergadura limitada, una consolidació important dels Estats actuals com a unitats regionals bàsiques, i un nivell de permeabilitat fiscal baixa entre aquestes regions. Anem, doncs, cap a una regionalització imperfecta d'Europa. Cap a una situació on Catalunya, sens dubte molt més avançada que no és ara en el seu procés d'internacionalització, continuarà, de tota manera, marcada per la seva relació singular i especial amb Espanya, una relació el caràcter de la qual, repeteixo, no canviarà automàticament arran de l'evolució d'Europa. Si canvia, o si ha de canviar, serà per una voluntat específicament adreçada en aquest propòsit. És hora, doncs, de dirigir l'anàlisi a un examen d'aquesta relació.

EL CONTEXT ESPANYOL:

LA PERSISTÈNCIA DEL CENTRALISME

En la breu anàlisi següent no pretenc ser rigorós. Però, això sí, vull que sigui una anàlisi lúcida, *hard headed* en la terminologia de Blair. Acabaré amb notes positives. Però vull començar, sense embuts o vacil·lacions, per les negatives.

El problema fonamental de l'Estat espanyol, des del punt de vista dels interessos catalans, és, em temo, un de ben familiar: és un Estat excessivament centralitzat. I permeteu-me fer una afirmació, que no provaré, però que informa tot el meu discurs: crec que s'ha arribat al punt en què aquest centralisme posa seriosament en perill la qualitat del nostre lloc futur a Europa. Vull aclarir que dic el que dic i no una altra cosa. No comento pas sobre si el present de la nostra economia és bo o està carregat d'amenaques, ni tampoc dic que les nostres possibles insuficiències econòmiques siguin

degudes al centralisme històric. Segurament són degudes a moltes coses, incloses les nostres pròpies faltes. Em limito a afirmar que el centralisme és una amenaça per a la qualitat de futur de la nostra economia i de la nostra societat, si no l'amenaça més important, una de les més importants. No crec pas que Catalunya aconseguixi consolidar-se com una de les primeres regions econòmiques d'Europa si no es deslliura de l'abraçada del centralisme. Aconseguir això pot no ser suficient. Però és necessari.

Permeteu-me que, a tall d'exemple, comentï, amb alguna extensió, dos aspectes del centralisme: la fiscalitat i la satel·lització d'infraestructures.

La fiscalitat

Hi ha un acord força generalitzat en què la imposició neta que recau sobre Catalunya és desproporcionadament elevada amb relació al que es rep en retorn. Aquest és un tema que ha estat objecte d'anàlisi per part de molts especialistes ja que, evidentment, va al cor de la qüestió de quin és el contracte social adequat per al finançament autonòmic. Amb risc de deixar-me alguns noms hauria de mencionar a Trias Fargas, Lluç, Ros Hombravella, Montserrat, Gasch, Castells, Baró, Bosch, Parellada, Reig, Colldeforns, Martínez. Tots els estudiosos coincideixen que la transferència neta de recursos des de Catalunya és positiva, que ho ha estat històricament i que és substancial.

Cal dir, però, sobretot en aquesta audiència d'economistes, que la determinació d'un nombre que mesuri precisament el superàvit fiscal de l'Estat espanyol respecte a Catalunya, o a altres comunitats autònomes, és extraordinàriament difícil, en part perquè les dades de base no són fàcils de generar, en part per manca d'interès polític a adreçar i aclarir aquest tema, i en part també per la natura del problema: perquè el concepte mateix de valoració del su-

peràvit fiscal té moltes àrees grises. Permeteu-me elaborar una mica aquest punt.

En principi, el superàvit fiscal hauria de ser igual a la diferència entre els impostos originats a Catalunya i els beneficis (incloses transferències) dels serveis públics.

El càlcul d'impostos presenta molts problemes pràctics però no gaires de conceptuals. El mateix no és pas cert pel que fa al càlcul de beneficis. Considereu, per via d'exemples, diverses dificultats, cap de les quals no té una resolució precisa:

- a) Si un jubilat resident a Catalunya rep una pensió pública, aquesta cal comptabilitzar-la com una transferència cap a Catalunya, i això ha de ser així amb independència de si el receptor de la pensió se la gasta viatjant, en béns importats o en medecines fabricades a Salamanca. A la inversa, les medecines fabricades a Catalunya i consumides per pensionistes salmantins no han de comptar com a transferències cap a Catalunya. En principi, el fet que un treballador d'una regió treballi, directament o indirecta, per al sector públic no representa cap benefici especial. El pagament d'aquest treballador no és una transferència, és la compensació al fruit del seu treball. Però és veritat que si, per exemple, la regió pateix de nivells alts d'atur, o en pugués patir, la cosa ja no seria tan clara.
- b) També és evident que hi ha despeses fora de la regió que són béns públics dels quals se'n beneficia la regió. Però el càlcul, i sobretot el càlcul net, de tot això, és complicat. Com caldria comptar els beneficis que rebem els catalans de la despesa d'inversió en el Teatro Real? I si hi comptem un nombre positiu no haurem de restar el mateix tipus de benefici que la resta d'Espanya rep del Liceu?
- c) I com caldria imputar el servei del deute públic estatal? Aquest és un tema força important perquè les

quantitats en qüestió no són pas petites. A Itàlia, per exemple, el tema és al centre del debat públic sobre el model de federalisme a adoptar a la nova Constitució. Si en el cas català imputéssim el servei del deute espanyol per població estaríem parlant (segons el previst en els pressupostos del 1998) d'una quantitat de l'ordre de 450.000 milions de pessetes. Però, hem d'imputar per població? No s'hauria d'argumentar que si el centre ha tingut històricament un superàvit fiscal envers Catalunya llavors el deute no se'ns pot imputar ni poc ni molt?

Si bé per tot això, i per altres complicacions similars, ha de costar oferir un nombre concret per al superàvit fiscal, l'existència d'aquest superàvit, i els seus efectes, es poden deduir i jutjar per les seves conseqüències indirectes. En la seva projecció regional el bon ús de la fiscalitat demana el respecte a dos principis, un d'eficiència, l'altre d'equitat:

- a) El d'eficiència és que el pes de la fiscalitat no ha d'amenaçar la productivitat de la regió. És lògic i desitjable que hi hagi transferències impositives, és el que demana la solidaritat, o si voleu, la cohesió. Però és indispensable que la màquina productiva regional es mantingui afinada. Per si la catalana ho està o no, em limito a remetre'm a la recent presa de posició del Cercle d'Economia a "Les infraestructures públiques: una amenaça a la competitivitat". No tinc res a afegir.
- b) El d'equitat és el complement del principi de solidaritat: es tracta del principi de no-discriminació. Regions de partida similars (tant si són pobres com si són riques) han d'acabar en situació similar. És molt dubtós que aquest principi s'hagi respectat en les relacions Catalunya-Espanya. A Catalunya les administracions públiques, de tot tipus, no són menys eficients que en altres llocs i en canvi és ben evident

que el nivell de provisió de serveis públics i d'infraestructures es queda curt amb relació als d'altres comunitats de situació econòmica similar.

Abans de passar al tema de les infraestructures no em puc estar de mencionar que s'ha estès entre nosaltres, i no cal dir que també fora de Catalunya, una estranya justificació del superàvit fiscal espanyol envers Catalunya. És la justificació que veu aquest com la contrapartida inevitable d'una balança comercial amb Espanya favorable a Catalunya. El raonament que porta a aquesta conclusió es basa, em sembla a mi, en una confusió semàntica.

Contemplem un món amb tres sectors: la regió, l'exterior privat i l'Administració pública no regional. Llavors les identitats comptables usals ens diuen que la balança de fluxos d'una regió amb el sector públic no regional ha de ser igual a la balança de fluxos privats externs, és a dir, a la balança comercial. Ara bé, la balança de fluxos amb el sector públic no regional (diguem que és desfavorable a Catalunya) és, de fet, la suma de dos components: les transferències (sense contrapartida) de fons cap a aquest sector públic, que és el superàvit fiscal pròpiament dit, i el pagament per serveis de natura pública produïts externament a la regió (d'això, en podríem dir la balança comercial pública). Si només hi hagués el segon component, és a dir, si la balança desfavorable amb el sector públic regional només representés el pagament de serveis públics rebuts, llavors podríem dir, efectivament, que el dèficit comercial públic i el superàvit comercial privat són dues cares de la mateixa moneda. Però és que en aquest cas el dèficit comercial públic tampoc no constituiria cap problema especial. És el pagament per un servei rebut. Que els serveis s'hagin produït externament a la regió és quelcom sempre possible en la lògica de la divisió del treball i de l'especialització.

La confusió es crea quan s'aplica la mateixa analogia a la situació on la balança de fluxos amb el sector públic no re-

gional representa fonamentalment superàvit fiscal. Afirmar que també en aquest cas les transferències netes a l'exterior en forma d'impostos són la contrapartida del superàvit comercial i que si volem el segon hem de tenir el primer, és una fal·làcia. D'antuvi, no se segueix que si la regió deixés de, diguem-ne, regalar diners als seus veïns els deixaria de vendre coses. Hi hauria un efecte d'aquest tipus, depenent d'una varietat d'elasticitats, però típicament seria un efecte petit. Però és que encara que ens trobéssim en el cas extrem en què calgués finançar les vendes unitat per unitat, qualsevol comerciant entén que això no es fa regalant el producte sinó atorgant crèdit.

La satel·lització d'infraestructures

Fins ara la meua discussió, encara que qualitativa, s'ha referit a aspectes quantitius. He presentat unes quantes consideracions entorn a la conjectura que patim un excés de pressió fiscal. Ara voldria passar a analitzar un aspecte més estructural, una conseqüència més subtil i potser més perillosa, del centralisme. El centralisme, convé tenir-ho clar, no és només un perjudici, un reflex cultural producte de molts anys de malentesos, una reacció defensiva filla de moltes inseguretats, una font de privilegis, etc. És tot això però és que, a més, en molts aspectes el centralisme pot ser una manera racional i efectiva d'organitzar un Estat, amb les funcions dirigents ben situades al centre i les subsidiàries a la perifèria, ambdues, centre i perifèria, ben delimitades en les seves funcions. En aquest esquema el paper de les elits perifèriques és de suport i recolzament, sempre en el benentès que l'elit de l'elit perifèrica té com a destí natural l'emigració al centre. En aquest sentit no hi ha discriminació de persones, tothom té les mateixes opcions. No ens fem il·lusions, en una perspectiva d'Estat central potent no és necessàriament cert que no hi hagi un conflicte econòmic en-

tre els interessos del grup centralitzat i els interessos dels grups territorials que, potser per voluntat nacional, no admeten l'opció de la satel·lització envers el grup central.

Tractaré d'explicar-me amb més detall mitjançant un exemple: el de l'aeroport del Prat. Em temo que aquest exemple està tan present en el debat públic d'aquestes darreres setmanes que he perdut tota possibilitat d'originalitat. Però tant se val.

Sense pretensions, doncs, de dir res de nou començo per tres constatacions:

1. En el tema de l'aeroport a Catalunya ens hi juguem el futur, és a dir, ens hi juguem la possibilitat de constituir-nos en una regió a la primera línia d'Europa.
2. La dependència de l'aeroport respecte a una entitat planificadora central és completa.
3. Des del punt de vista d'aquesta entitat planificadora central pot tenir tot el sentit del món que l'aeroport del Prat sigui un aeroport secundari a Madrid, un complement destinat a ajudar la potència i centralitat internacional de Barajas.

La implicació, lògica i inexorable, d'aquestes constatacions és que en el debat sobre l'aeroport el que és important no són pas les discussions tècniques sobre distàncies mínimes de pistes, sobre el valor que cal donar a unes quantes basses o sobre si un tren ha de passar per Sants o no. Tot això són distraccions respecte de la qüestió central, que és una de poder i control. La qüestió és qui controlarà l'aeroport: una instància que el supedita a una planificació més àmplia o una instància que no té altre punt de vista que no sigui el dels interessos catalans. Ens és absolutament necessari que el que s'imposi sigui aquesta darrera possibilitat. La qüestió, doncs, transcendeix el domini de l'economia per entrar en el de l'economia política o, simplement, en el de la política. Convé que l'objectiu, el control, estigui clar per-

què en qualsevol lògica, centralitzada o no, l'aeroport s'expandirà i si concentrem els esforços en aconseguir, de qui mana, això o allò correm el perill que se'ns concedeixi, com si fos una gran victòria, el que de totes maneres hauria de passar. És una de les trampes habituals del centralisme. No oblidem, doncs, que l'essència de l'assumpte és el control. I en aquest punt una crida: és normal, legítim i necessari que la política catalana sigui plural i afegiré, és també normal que les institucions competeixin per assolir responsabilitats. Però, almenys pel que fa a l'aeroport convé cenyir el pensament cap al que de debò es tracta: aconseguir el trencament del control centralitzat. A partir d'aquest punt la configuració final del control de l'aeroport admet diverses possibilitats:

- a) L'aeroport podria ser responsabilitat d'un gran Consorci que inclogués totes les institucions i que fos, d'alguna manera, l'expressió i la culminació d'una mobilització solidària de gran abast per a la presa en mà del control d'aquesta infraestructura clau.
- b) O bé podria ser responsabilitat d'un Consorci d'institucions privades representatives, una situació comuna a altres àmbits europeus.
- c) O també podria, simplement, estar a càrrec d'una empresa privada que, ben mirat, tampoc no cal que sigui estrictament catalana. El que sí cal és que no sigui part d'un monopoli que controli una multiplicitat d'aeroports d'envergadura potencial similar. És molt probable que els interessos territorials catalans i els d'una empresa privada que controli només l'Aeroport del Prat siguin coincidents. L'Aeroport del Prat pot ser negoci. En canvi, els interessos territorials catalans i els interessos d'una empresa que controli diversos aeroports importants sí que poden estar en conflicte. Sobretot si la seu de l'empresa no és a Catalunya. Si aquesta fos l'opció privada, ens valdria més l'opció ja esmentada d'un Consorci, públic o privat.

Què en podríem dir sobre la transició, el camí cap al control? De moment l'aeroport pertany a una empresa pública propietària del sistema aeroportuari espanyol. Si, en l'esperit dels temps, aquesta empresa es privatitzés, i això es fes *in-toto*, el que ingressés l'Estat aniria a disminuir, en el millor dels casos, el deute públic. A una privatització *in-toto* ens hi hauríem d'oposar amb radicalitat ja que consagraria la dependència de l'Aeroport del Prat respecte a un sistema espanyol centralitzat. També cal dir que la lògica de l'eficiència econòmica, no solament la lògica política, estaria del nostre favor: mantenir l'estructura unificada del sistema d'aeroports espanyol no és gaire compatible amb l'impuls de programes liberalitzadors.

Suposem que, ja sigui per la pressió política implícita en el que us acabo de dir, ja sigui per l'efecte dels vents desreguladors, s'imposés la privatització independent. Aquest és un escenari millor, un que definitivament ens interessa. Dintre d'aquest escenari, però, es presenten dues possibilitats:

- a) En la primera l'aeroport podria ser transferit a un Consorci català en canvi d'una compensació. La negociació sobre la quantitat seria necessàriament complexa i, segurament, molt dura. És evident que jo, com a català, estaria inclinat a creure que la compensació ha de ser zero. Efectivament, llevat que se'm demostrés de manera molt clara el contrari, tendiré a pensar que la contribució catalana al finançament històric del sistema d'aeroports espanyol, i per tant el que és inicialment nostre en una situació de privatització, cobreix, almenys, el cost de l'Aeroport del Prat. Però, insisteixo, l'important és que hi hagi un procés de negociació en què el principi de transferència de l'objecte —l'aeroport— sigui acceptat. Potser haurem de pagar més del que estaria històricament justificat però els guanys del control són tan considerables (o, el que ve a ser el mateix, les pèrdues possibles tan sig-

nificatives) que no hauríem de vacil·lar en fer-nos amb l'aeroport si l'oportunitat es presentés.

- b) La segona possibilitat seria que l'aeroport fos venut en el mercat a una empresa privada. En una lògica de privatització seria el més probable. Ja he dit que aquesta seria una possibilitat amb la qual ens podríem avenir, però caldria vigilar en quines mans cau l'aeroport i potser també incidir-hi una mica des del punt de vista col·lectiu. Per donar-vos un exemple, a la privatització recent de Retevisión hi ha participat un grup de caixes basques, per un benefici territorial considerable i una contribució no gaire gran.

UNS COMENTARIS DE CLOENDA

Amb aquesta discussió sobre l'aeroport podríem encetar un tema important que mereix atenció i que enllaça amb el tema d'aquestes jornades. Des del punt de vista dels interessos territorials catalans, ens interessa una economia molt liberalitzada o una economia poc liberalitzada? I una qüestió relacionada: ens interessa un entorn d'Estat potent o un entorn d'Estat mínim? Encara que segurament sigui imprudent, ja que no podré matisar, no em puc estar d'adreçar alguns comentaris sobre aquestes qüestions.

- a) Sobre si un entorn liberalitzat o no, no en tinc pas cap dubte. Ens interessa el primer. Si més no, és una manera de garantir que la regulació no estigui esbiaixada en contra dels interessos específics catalans (així, per exemple, en el terreny de la política cultural hi guanyaríem amb una reorientació cap al sector privat de la canalització de les iniciatives culturals). Però més enllà d'aquesta malfiança jo crec, i aquí revelo els meus prejudicis, que per a l'eficiència, o, si voleu, la competitivitat d'Europa, d'Espanya i de Catalunya,

és indispensable evolucionar cap a un entorn econòmic més flexible i més liberalitzat. Europa fa bé de prendre aquesta direcció, també ho fa Espanya i a Catalunya no ens hauríem de quedar endarrere. De fet, penso que un dels perills més insidiosos del centralisme és que ens limiti els graus de llibertat i ens arraconi cap a un univers de reflexos defensius, empeltats a vegades d'un proteccionisme de demà dubtós.

- b) Sobre la qüestió de l'Estat l'anàlisi és més complexa. De tota manera, penso que per fer via hauríem de partir de la tradició històrica catalana on el batec de la societat no s'ha expressat ni en una societat civil desorganitzada i individualista ni, per descomptat, mitjançant un Estat fort. Ha prevalgut una realitat intermèdia, el que ara en diem les institucions. És temptador prendre la posició que hauríem de bastir sobre aquestes arrels i evitar tant l'absència d'organització social oficial com l'estatalització a gran escala. Necessitem estructures de govern. En tenen les altres parts amb qui hem de negociar i no ens podem negar aquest instrument: no som prou forts en la nostra espontaneïtat. Si hi ha Estat espanyol ha d'haver-hi Estat català. Però les estructures de govern caldria que fossin lleugeres. Cal evitar que tantes funcions siguin canalitzades públicament que, inevitablement, Catalunya passi a ser terra de funcionaris. No és la nostra tradició.

Per acabar resumiré l'esperit de les meves observacions. Lligant amb el tema de la jornada diria que, des del punt de vista dels interessos de Catalunya, una economia europea i espanyola liberalitzada, és a dir, amb un aprofundiment de les reformes estructurals, ens afavoreix. Però avui he preferit centrar la meua atenció en una reforma d'estructura que és peculiarment nostra i que per a nosaltres és de gran importància. Ens hi va ni més ni menys que la qualitat del fu-

tur del nostre país. Cal un esforç concertat, solidari i intens de la societat catalana per tal d'avançar cap al trencament d'esquemes centralistes en la direcció de la nostra economia. En particular, ens cal un refinament del contracte fiscal amb Espanya, i ens cal la transferència, estic per dir la devolució, de poder regulador, i desregulador, cap a Catalunya.

I, a la fi, una nota més esperançada. Com ja he comentat abans, l'evolució europea porta cap a una situació de poders creixents a Brussel·les i d'exercici de poder compensador mitjançant els Estats tradicionals. En aquest panorama les diferents regions i comunitats espanyoles tenim molts interessos comuns, som aliats naturals. Si en la dinàmica d'especialització i de globalització interna que és l'avenir d'Europa les coses ens anessin molt malament, més ens valdria disposar d'un *lobby* potent que no pas anar per lliure. Hi ha doncs raons de futur, i no només històriques, per anar de la mà amb Espanya. Hi ha peu i hi ha camp per a una aliança de Catalunya i Espanya basada en la defensa d'una multitud d'interessos comuns a la nova Europa, i també a altres àrees (Llatinoamèrica, per exemple). I com que nosaltres som economistes entenem perfectament l'enorme poder de cohesió que donen els interessos compartits. Aquesta comunitat d'interessos la podem bastir, l'haurem de bastir, però ho haurem de fer des de la mútua voluntat no des de la dependència o la imposició.²

2. Aquest text és la transcripció de la conferència inaugural per a la Jornada dels Economistes que va tenir lloc a Barcelona el 20 de novembre de 1997 i que ja ha estat publicada a la *Revista d'Economia de Catalunya* (número 34).